

Foto van Paul Hoedemaekers en Hans van Aalten uit „Vervreemding“, uitgave bureau hoofdredacteur, Driebergen 1974.

Euthanasie

De Nederlandse Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie heeft door het NIPO een onderzoek laten uitvoeren naar de opvattingen in Nederland over euthanasie.

Er werden in totaal 22 vragen gesteld aan 1777 personen. Vier vragen werden ook in 1972 bij een opinieonderzoek gesteld. Bij vergelijking van de antwoorden nu en vier jaar geleden blijkt de publieke opinie ten gunste van euthanasie gewijzigd te zijn. Al zijn de verschillen nog niet zo groot, men kan concluderen dat de openbare discussie over dit tot voor kort nog zo doodgezwegen onderwerp wel enig effect heeft gehad.

De verschuivingen deden zich voor bij vragen over het wel of niet zo lang mogelijk in leven houden van verkeersslachtoffers die vrijwel zeker niet meer bij bewustzijn komen en bij ongeneeslijk zieken die veel pijn lijden.

In 1972 meende 43 procent dat men dergelijke verkeersslachtoffers niet zo lang mogelijk in leven moest houden, in 1976 is het 52 procent die daar zo over denkt. Ten aanzien van ongeneeslijk zieken is de verhouding 44 procent in 1972 en 50 procent nu.

Uit de resultaten verder het volgende: 61 procent is voor legalisatie van euthanasie en ondersteunt daarmee de doelstelling van de vereniging.

Naarmate men jonger is, staat men positiever tegen euthanasie.

Mannen blijken iets positiever tegenover euthanasie te staan dan vrouwen.

Van de onkerkelijken is 81 procent voor legalisatie. Van de rooms-katholieken 57%, van de ned. hervormden 55%, van de gereformeerden 36%.

Van alle ondervraagden zegt 44% zeker of waarschijnlijk voor zichzelf euthanasie te zullen verzoeken als hij ongeneeslijk ziek zou zijn en erg onder zijn toestand zou lijden.

Politiek gezien zijn de KVP, CHU en ARP-kiezers voor bijna of rond de helft tegen euthanasie. De voorstanders moet men met name zoeken bij PPR (85%) VVD (78%) en PvdA (68%).

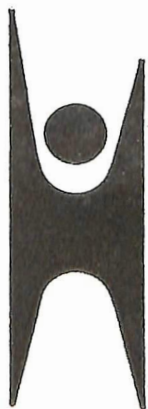
Van de tegenstanders gehoorde redenen/argumenten tegen euthanasie zijn vooral opmerkelijk: in strijd met godsdienstige opvattingen, kans op misbruik is groot, elk menselijk leven, in welke toestand dan ook, dient altijd beschermd te worden.

Wie er meer over wil weten: het rapport is verkrijgbaar tegen de kostprijs van f 8,- bij het bureau van de Nederlandse Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie, Postgiro 2902162. Postbus 566, Enschede.

Jetske Mijs

In deze Humanist:

- HOI... op eigen benen. Ina Verschuur vertelt iets over de moeizame strijd om erkenning en subsidiëring van het Hum. Opleidings Instituut. pag. 3.
- Met de meestal materieel overladen feestdagen is het goed weer eens aandacht te vragen voor de derde wereld. Wat doen Humanisten op dit gebied? Een overzicht van de werkzaamheden van Hivos en Abal op pag. 4 en 5.
- Internationaal Humanisme, berichten uit de IHEU-commissie, door Nettie Klein.

Hoofdbestuur

Op 5 november kwamen eerst kort enkele personele mededelingen aan de orde. Zo het droeve bericht van het overlijden van Raadsman Hans de Jong (Justitie); hij was pas 47 jaar. De heer De Jong leek zo goed genezen van een ongeluk van enkele jaren geleden; hij kwam nu te vallen, waarbij er fataal intern letsel ontstond. Wij wensen zijn vrouw en — gelukkig al vrij grote — kinderen sterkte toe.

Vreugdevoller is het dat enkele raadsleden zijn gepensioneerd, terwijl ze nog in hun goede dagen verkeren. Het zijn de heren *S. van de Belt* en *J. G. F. Troost*. Ze hebben beiden vele jaren meegedaan en zijn daarbij beiden tot markante personen geworden. Wij wensen hen nog vele goede jaren toe.

Het laatste persoonlijke bericht betreft de heer Fiege, die een operatie heeft ondergaan en nu goed herstellende is.

Op de vergadering waren er enkele gasten van de Humanistische Stichting voor Huisvesting van Bejaarden (H.S.H.B.). Het waren voorzitter J. Bijleveld, alsmede twee bestuursleden, mevrouw J. van der Esch en de heer J. Pasman. Eigenlijk is de H.S.H.B. een te samengesteld lichaam geworden. Het moet waarschijnlijk weer uit elkaar worden geplukt in ten eerste de H.S.H.B. zelf en verder in de uitvoeringsorganen H.B.B. (een bouwcorporatie) en S.D.I.H. (een stichting voor andere bijzondere huisvesting dan die voor bejaarden). Deze plukkerij te verrichten is een belangrijke zaak voor de toekomstige tijd. Dit geldt voor de H.S.H.B. zelf, en voor de verenigingen die de H.S.H.B. vormen: Humanitas, De Vrije Gedachte en het H.V.

Onze huisvesting was het volgende onderwerp; ook al een onderwerp met vele kanten en rekenommen. Ik heb dit al eens gemeld, alsmede de aanleiding. Die aanleiding is dat het Humanistisch Opleidingsinstituut (H.O.I.) het moedergebouw

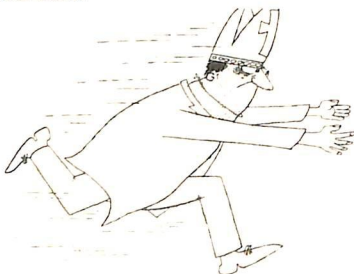
zal moeten verlaten, zodat de vraag opkomt: gaan we met z'n allen groter zitten en daarbij allerlei verspreide diensten vragen om (weer) bij ons te komen, of gaan we ieder in ons eigen gebouw?

Op een ogenblik als dit blijkt dat we in het Erasmushuis niet eens zo duur meer zitten. Hier heeft de inflatie dan eens een keer onze kosten verlaagd. Maar als we dit huis gaan verlaten lopen we de kans ineens wel weer volle meppen te moeten gaan betalen. Dat is dan weer de schaduwszijde. Het Erasmushuis is wat vierkante meters vloeroppervlak betreft nog niet eens zo veel minder dan wat we bij centralisatie nodig hebben, maar vele van die vierkante meters krijgen geen sprankje daglicht, en dat maakt ze dan weer weinig aantrekkelijk en effectief. We zijn er nog niet uit, maar stellen aan het H.O.I. voor dat we samen naar allerlei binnenstadpanden, liefst belendende, gaan kijken, in Utrecht en wellicht nog elders. Wie weet wat voor moois ergens een Gemeente of Universiteit nog heeft voor het soort huurder dat wij zijn. Onze publiciteitsmensen, Casper Vogel voorop, herinneren ons weer aan de wenselijkheid, zo niet noodzaak, van regelmatige en verzorgde publiciteit. De Taakgroep Publiciteit gaat alles weer eens op een rijtje zetten. Aanleiding tot dit alles is onder andere dat het redacteurschap Humanist weer open komt. Wat dit betreft komt er allereerst een advertentieoproep voor sollicitatie. Maar er zou ook weer eens meer geld in publicaties gestoken moeten worden, en daar komt dan weer achteraan de wens naar meer secretariaële hulp. Ook de functie van publiciteitscoördinator, die we vroeger hadden, kwam weer ter sprake. Maar of we die weer hoog in ons Sinterklaaslijstje zullen opnemen? Er zijn nog meer wensen in het Verbond, en bij de begroting, op 19-11, spreken we hier verder over.

Rectificatie

In Humanist van 1 november werd een overzicht gegeven van de onderwerpen die in komende hoofdbestuursvergaderingen aan de orde zullen komen. Tevens werd vermeld dat de vergaderingen openbaar zijn.

Wat de onderwerpen betreft: deze worden soms om verschillende redenen gewijzigd en moeten dus niet als vaststaand worden aangenomen. Wat de openbaarheid van de vergaderingen betreft: ze zijn openbaar voor bestuursleden van de gemeenschappen en in sommige gevallen zelfs voor hen ook niet.

Humanist

eindredacteur: Jetske Mijs.

Druk: Lumax, Utrecht.

Redactie-adres: Hum. Verbond,
Oudegracht 152, Utrecht. Tel. (030)
31 81 45.

Abonnementsprijs voor niet-leden:
f 18,— per jaar t.n.v. Humanistische
Pers, postgiro 58, Utrecht.

Het opklapbed

Toen we gingen trouwen, in 1948, bracht mijn man, behalve natuurlijk een ontelbaar aantal kisten met boeken, een tweepersoons opklapbed van thuis mee, met erin, zoals dat gewoon was in die tijd, een driedelige kapokmatras. Niet nieuw meer, maar nog van voor de oorlog, een magische kreet in die jaren, dus altijd beter, dan wat je toen in de winkels kon kopen. We plaatsten het opklapbed in een piepklein kamertje, want we woonden „in” en onze leefruimte was beperkt.

Het bed ging mee naar ons nieuwe huis, een vierkamerflat, waar we nog wonen. Het kwam te staan in de achterkamer, die ook eetkamer was, omdat de twee zijkamers werden ingenomen door de kinderen. De driedelige kapokmatras begon allengs steeds hinderlijker ouderdomskwalen te vertonen. Als ik het bed opmaakte, sneeuwde het als destijds bij Vrouw Holle en ik kon wel aan 't stofafnemen blijven.

„Moet je horen”, zei m'n schoonzuster op een keer, „wij gaan onze slaapkamer veranderen en nu hebben we onze driedelige matras over. Misschien willen jullie 'm hebben, want 't is zonde om 'm weg te doen. Hij is nog van voor de oorlog en hij is in ieder geval beter, dan wat jullie nu hebben.” Wij aanvaardden het geschenk in dankbaarheid. De oude matrassen zeulden we de trappen af voor de vuilnisman en de matrassen van m'n schoonzuster gingen in het opklapbed. Tot ook deze matrassen... ik ben bang, dat m'n verhaal eentonig wordt. De reddende engel was oma. „Zeg, kind”, zei ze, „wij gaan ons tweepersoons bed wegdoen. We hebben een lits-jumeaux gekocht, maar die matras, hè, die is nog zó goed, 't is zonde om hem zomaar bij de vuilnisbak te zetten. Willen jullie hem soms hebben?” En zo ruilden we de driedelige kapokmatras van m'n schoonzuster voor oma's niet te tillen binnenveringmatras, die nèt iets te groot was voor de opstaande kanten van het opklapbed, zodat ik nu zeker al zo'n vijftien jaar lang alle mogelijke krachtoeren moet uitvoeren om de lakens en dekens er omheen te wurmen en mijn man iedere ochtend het gevaarte omhoog moet klappen, omdat ik er gegarandeerd mee door m'n rug ga.

Eén lichtpunt hadden we in 't verschiets: als onze oudste dochter het huis uit zou gaan, dan zou het opklapbed kunnen verdwijnen en we zouden een eigen slaapkamer krijgen, met een echt bed en een mooie nieuwe lichte matras erin, die we zelf uitgezocht hadden.

Soms worden zelfs de stoutste dromen nog wel eens werkelijkheid en zo stonden mijn man en ik deze week in een beddenwinkel, om ons eerste eigen bed uit te zoeken. „Hebt u nog lakens of dekens nodig?” vroeg de verkoper. „Och nee”, zei ik, „'t gaat alleen om het bed en de matras. Onze laatste dochter gaat namelijk al gauw het huis uit, ziet u.” „O, juist”, zei hij, „en nu krijgt u dan eindelijk eens een eigen slaapkamer”. Wij begonnen wat verbaasd te lachen. „Ja”, ging hij verder, „ik weet er alles van. Onlangs heeft onze dochter ook een woning gekregen en nu is eindelijk, na twintig jaar, ons opklapbed de deur uit.” „Wij hebben er acht en twintig jaar over gedaan”, zei ik. We scheidten van hem met de handdruk van mensen, die elkaar heel goed begrepen.

Ans Spigt.

HOI... op eigen benen!

door Ina Verschuur

Op 1 januari 1977 wordt de vlag uitgestoken van het Erasmushuis aan de Oudegracht in Utrecht.

Met ingang van die datum wordt nl. het Humanistisch Opleidingsinstituut voor geestelijke raadslieden als een zelfstandige parttime-opleiding gesubsidieerd door het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen op het niveau van het hoger sociaal pedagogisch onderwijs. Een reden om feest te vieren in het Verbond. Zeker als we ons realiseren aan wat voor problematische factoren en ontwikkelingen het HOI in haar 14-jarig bestaan het hoofd heeft moeten bieden in samenwerking met het Humanistisch Verbond.

Enerzijds kwamen deze moeilijkheden voort uit een gebrek aan voldoende middelen en mogelijkheden. Anderzijds waren deze moeilijkheden sterk gerelateerd aan het maatschappelijk ontwikkelingsniveau en de identiteit van het geestelijk raadswerk/vormingswerk. Soms waren de problemen zo onontwarbaar dat het HOI op de rand van een bestaanscrisis schommelde.

Om te proberen het gebrek aan middelen en mogelijkheden op te lossen, werden door het bestuur van het HOI pogingen ondernomen het HOI gesubsidieerd te krijgen. In eerste instantie werd gedacht aan een subsidiëring op wetenschappelijk niveau.

De achtergrondgedachte hiervan was dat de Humanistisch geestelijk werker van een zelfde opleidingsniveau zou moeten zijn als dominee en pastoor, zijn kollegae in de werkvelden van justitie, defensie, zieken- en bejaardentehuis.

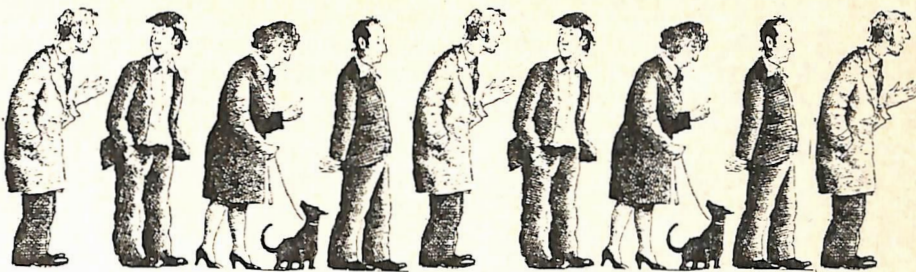
Dit bleek echter geen haalbare zaak, vanwege het in werking treden van de beruchte vicieuze cirkel: gebrek aan geld en tijd, werken met vrijwilligers die naast dit werk een volledige dagtaak elders vervulden waardoor de mogelijkheden gering waren de opleiding uit te bouwen en te ontwikkelen, wat weer zijn weerslag had op het moeilijk in de markt komen met het beroep als zodanig etc.

Alhoewel het Ministerie een subsidiëring als wetenschappelijke opleiding afwees, adviseerde men het HOI-bestuur een poging te ondernemen de opleiding te koppelen aan een sociale akademie.

Deze formule werd besproken met verschillende sociale akademies. Maar het stuitte in de praktijk op allerlei bezwaren o.a. het feit dat de humanistisch geestelijk werker een andere doelstelling en benaderingswijze heeft ten opzichte van de hulpvrager dan bijv. een maatschappelijk werker.

Binnen het HOI ontwikkelden we een beleid in de richting van het Hoger Sociaal-Pedagogisch onderwijs. Dit bracht een uitbreiding van het vakkenpakket tot stand en een intensivering van verschillende vakken.

Dit had tot gevolg dat de kosten van de opleiding zodanig stegen dat het duidelijk werd dat op dit niveau de opleiding niet meer kon worden gesubsidieerd door het Verbond.

Een laatste poging tot subsidiëring door de Overheid werd dan ook begin 1976 ondernomen door het HOI-bestuur.

Zij stelde de vraag aan het Ministerie in hoeverre het dit Ministerie ernst was met haar eerder geformuleerde uitspraken dat het HOI in principe een subsidieel instituut zou zijn.

Dit had succes — in maart 1976 maakte het Ministerie bekend dat het HOI per 1-1-'77 in aanmerking zou komen voor volledige subsidiëring als zelfstandige part-time opleiding, op het niveau van het hoger sociaal-pedagogisch onderwijs. Een daverend succes... een wettelijk erkende beroepsopleiding tot uitoefening van het humanistisch geestelijk werk.

Tot zover een overzicht van de succesvolle pogingen om de moeilijkheden die voortkwamen uit een gebrek aan middelen en mogelijkheden op te lossen.

Doch ook aan de andere pool van de moeilijkheden, het maatschappelijk ontwikkelingsniveau en de identiteit van het raadswerk, waren ontwikkelingen op gang gebracht om de moeilijkheden te overwinnen.

In de eerste plaats gebeurde dit door de raadslieden/vormingswerkers in de verschillende werkvelden via bezinning op hun beroepstaken. Er werd een praktijktheorie van het geestelijk raadswerk/vormingswerk ontwikkeld. Ook werd nagedacht over de identiteit van dit werk. De resultaten van deze bezinning zijn doorgepieeld naar het HOI. Binnen de opleiding wordt er op dit moment een eigen onderwijsprogramma ontwikkeld dat is afgestemd op het later uit te oefenen beroep van geestelijk werker. Vragen, die in voorgaande jaren slechts vaag geformuleerd konden worden kunnen nu, gezien de ontwikkelingen in de sociale wetenschap, in toenemende mate exact en helder geformuleerd en beantwoord worden.

Een uiterst belangrijke zaak, want hoe kun je raadslieden/vormingswerkers opleiden als je niet weet wat hun eigenlijke taak inhoudt. En over welke capaciteiten de mensen in dit beroep moeten beschikken wil men als een deskundig hulpverlener functioneren.

De onrust, de bestaansonzekerheid, de onzekerheid over beroepsmogelijkheden ebben weg, de energie die moest worden besteed om helderheid te krijgen in allerlei verwarrende ontwikkelingen gaat nu ten goede komen aan de inhoud en de opbouw van de opleiding en de vorming van de kursist.

Er wordt gewerkt aan een aantal beleidsvragen zoals:

— Aan welke beroepskwaliteiten moet

een geestelijk werker in een bepaalde situatie voldoen.

- Hoe kunnen we binnen de opleiding bij de kursist beroepskwaliteiten en kennis-inzicht tot ontwikkeling brengen.
- Wat voor leer-vormingsprogramma's zijn hiervoor nodig.
- Hoe kunnen deze programma's zo effectief mogelijk worden gedoceerd.
- Hoe integreren we de verschillende vakken in het kader van ons onderwijsdoel: te weten de emotionele ontwikkeling en geestelijke vorming van de kursist zodat deze als persoonlijkheid met een eigen levensvisie en maatschappijvisie in staat is de hulpvragende mens op deskundige wijze (kennis - inzicht - vaardigheid - beroepshouding) te ondersteunen in zijn emotionele ontwikkeling en geestelijke oriëntatie op zijn bestaan.

Het nastreven van dit doel, het ontwikkelen van een adequaat onderwijsprogramma kan nu volledig gerealiseerd worden dankzij het feit dat de Overheid de Opleiding zal gaan bekostigen.

Dit biedt belangrijke perspectieven voor de toekomst!

In de eerste plaats betekent het dat de opleiding en dus ook het beroep van humanistisch geestelijk werker wettelijk erkend wordt. Naast de erkenning die reeds verkregen was binnen de werkvelden van justitie, leger, ziekenhuis- en bejaardentehuis zullen ook de geestelijk raadslieden aan het werk kunnen gaan in allerlei andere soorten (hulpverlenings)instanties. Werd vroeger het HOI-diploma erkend als applicatiebevoegdheid naast een universitaire opleiding, nu heeft het diploma een eigen waarde.

De kursisten die het diploma behalen zullen worden betaald volgens de hiervoor geldende normen voor mensen met een hoger sociaal-pedagogische opleiding.

Een tweede perspectief voor de toekomst is dat het HOI zich gaat uitbreiden.

Om te beginnen komen er per 1 januari twee medewerkers in vaste dienst bij om de dagelijkse gang van zaken te ontwikkelen en te begeleiden.

Een ander aspect is dat in de komende jaren meer kursisten kunnen worden toegelaten dan tot dusver het geval was.

Kortom, het HOI zal vanaf 1 januari als opleidingsinstituut over de mogelijkheid beschikken zich zowel kwantitatief als kwalitatief te ontwikkelen tot een instituut waar men een volwaardige opleiding geeft tot humanistisch geestelijk werker.

HUMANISME IN PRAKTIJK: HIVOS E

Hoewel het Humanistisch Instituut voor Ontwikkelings Samenwerking voor velen zeker geen onbekende is, blijkt het toch nodig een aantal aspecten van de activiteiten van HIVOS wat duidelijker te belichten.

Ontwikkelingssamenwerking is een permanent proces dat voortdurend onze aandacht en onze energie nodig heeft, maar deze helaas maar zeer incidenteel krijgt. HIVOS heeft de steun van velen nodig om goed te kunnen functioneren, steun in de vorm van tijd, geld en energie.

In het kader van de ontwikkelingssamenwerking met haar partners in de derde wereld beweegt HIVOS zich hoofdzakelijk op het terrein van de kredietverlening. Dit gebeurt vanuit een aantal uitgangspunten, die in het kort als volgt samengevat kunnen worden:

- Respekt voor de mens, zowel wat betreft de identiteit van het individu als met betrekking tot zijn kulturele waarden en normen.
- Aandacht voor de armste groepen. Dit geldt zowel voor de verbetering van de sociaal-ekonomische situatie van de groep als geheel, als voor de vergroting van de ontlooiingskansen voor het individu.

Kriteria voor samenwerking

In de praktijk betekent dit dat HIVOS geen eigen programma's in de derde wereld organiseert, maar in contact tracht te komen met lokaal aanwezige ontwikkelingsorganisaties die op initiatief van de mensen zelf zijn opgericht. De volgende criteria worden door HIVOS gebruikt bij het beoordelen van een samenwerkingspartner:

Zet de organisatie zich daadwerkelijk in voor de verbetering van de sociaal-ekonomische positie van de armste groepen, volgens het principe dat mensen geholpen moeten worden zich zelf te helpen?

Is het een partikuliere organisatie zonder winstoogmerk en met een zodanig gezonde structuur dat uitbreiding van activiteiten mogelijk is?

Zijn de programma's gericht op het bevorderen van de werkgelegenheid, hetzij in de agrarische sector hetzij als alternatief voor de migratie naar de steden?

Vormen van samenwerking

De steun die mensen in Nederland aan deze programma's kunnen verlenen is natuurlijk in de eerste plaats van financiële aard. Alleen wanneer er voldoende bijdragen komen via giften en leningen kan HIVOS de benodigde kredieten verstrekken. Daar is in de eerste plaats het *leningen fonds*, bestemd voor de financiering van mikro-projecten die niet in aanmerking komen voor een krediet bij normale banken. Men kan (als persoon of als groep) een bedrag van f 500,— of een veelvoud daarvan aan HIVOS *lenen* tegen een rente van maximaal 2½ %.

Daarnaast is er het *projecten fonds*, dat gevormd wordt door giften, en bestemd wordt voor projecten die niet direkt betrekking hebben op produktie-activiteiten. Ook kunnen bepaalde projecten of een deel daarvan, geadopteerd worden door een groep.

Kontribuant van HIVOS is men al door minimaal f 12,50 per jaar te storten op giro 716000 te Den Haag.

Betrokken zijn bij ontwikkelingssamenwerking

HIVOS is echter van mening dat alléén financiële steun aan de derde wereld niet voldoende is, en dat wij met een dergelijke geste ons geweten niet moeten susen. Ontwikkelingssamenwerking is ook een kwestie van samenwerking in eigen land. Het vereist betrokkenheid, het vereist relativeren van waarden en normen in het beoordelen van situaties in de derde wereld, het vereist bewustworden van misstanden in historisch gegroeide verschillen en belemmeringen, en het vereist openstaan voor veranderingen.

Dit alles is nodig voor een wezenlijk respect voor de medemens, inklusief zijn kulturele achtergrond en inklusief het besef dat wij verplichtingen hebben ten opzichte van die ander.

Ontwikkelingssamenwerking is geen vrijblijvende zaak, het is een noodzaak. Het ermee bezig zijn, leidt tot gevolgtrekkingen die ons in ons gewone dagelijkse leven nogal kunnen schokken. Het heeft namelijk niet alleen te maken met die verre derde wereld, maar ook heel direkt met onszelf, met wie en wat wij zijn, doen en gedaan hebben!

HIVOS veldwerkster

Daarom gaat het niet alleen om een financiële bijdrage, maar heeft het te maken met ons eigen gedrag, met het vermeerderen van kennis die nodig is om een duidelijk zicht te krijgen op bepaalde situaties.

Om op bescheiden schaal een aanzet te geven tot dit proces heeft HIVOS sinds enige tijd een veldwerkster in dienst. Niet met de bedoeling om, zoals soms het geval is, inleidingen over HIVOS te houden — al of niet met film — als dat betekent

dat daarmee weer een avond gevuld is, waarna het onderwerp tot het volgende seizoen weer op stal gezet wordt. Wel met de bedoeling om met groepen geïnteresseerden aan de slag te gaan, waarbij een dergelijke inleiding inderdaad is wat het woord aangeeft: een *begin* van een studie, een bezinning, een activiteit.

Er bestaan op dit moment een aantal HIVOS-komitees, maar dit betekent niet dat er alleen op die manier gewerkt kan worden. Als er een werkgroep is binnen een gemeenschap, die wat meer aandacht wil schenken aan één of meerdere aspecten van de ontwikkelingsproblematiek in het algemeen dan kan men contact opnemen met HIVOS, Huygenspark 37, Den Haag, tel. (070) 88 22 64.

Suggesties voor actie

Wilt u een paar suggesties?

Men kan een onderwerp aanpakken vanuit de invalshoek van een bepaald land, of een groep landen. Men kan zich ook toeleggen op een bepaald onderwerp als handel, onderwijs, bevolkingsproblematiek, wonen, positie van de vrouw, of een bepaalde aktuele gebeurtenis als uitgangspunt nemen. Het zijn de groepen die hun eigen keus bepalen. Het zal echter duidelijk zijn dat daarbij de relatie met ons

eigen leven ook aan de orde gesteld wordt. Het is dus bepaald niet vrijblijvend!

Zoals reeds gezegd, HIVOS heeft geld nodig (en zoals u elders kunt lezen heeft ook ABAL geld nodig). Dat is een konkreet gegeven. Maar als het voor u daarbij blijft, wat is dan het verschil tussen het geven van honderd gulden en het breien van hemdjes voor de arme kindertjes in Azië of Afrika?

Th. S. Bolland,
Veldwerkster HIVOS

EN ABAL STEUNEN DERDE WERELD

Handelen voor en met de derde wereld

De Stichting Afzetbevordering van Artikelen uit Landen in Ontwikkeling (ABAL) importeert artikelen van kleine producenten uit de Derde Wereld, die anders nauwelijks toegang hebben tot het handelsverkeer. ABAL biedt hen een afzetkanaal en tracht een zo hoog mogelijke omzet voor hun produkten te bereiken. Hoe meer ABAL verkoopt hoe meer orders ABAL kan plaatsen. Dat betekent, dat de leden van de koöperaties en semi-overheidsbedrijven, waarvan ABAL produkten afneemt, regelmatig op werk kunnen rekenen. Het houdt tevens in, dat meer ambachtslieden zullen kunnen produceren om aan de stijgende vraag te kunnen voldoen.

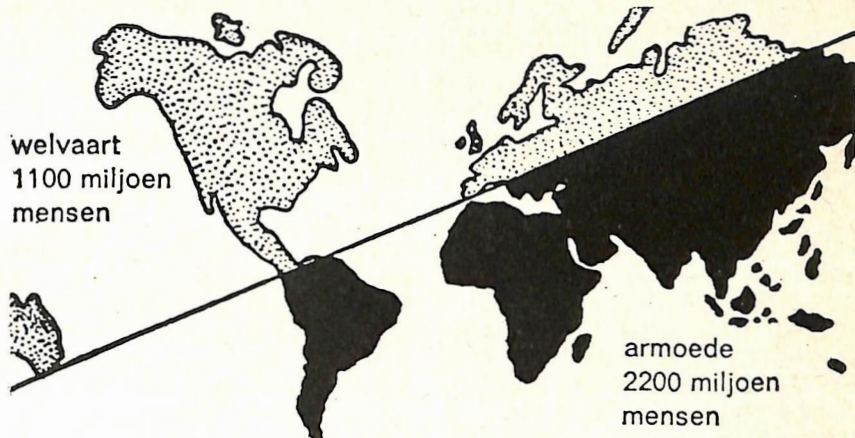
ABAL

Door te streven naar een hoge omzet helpt ABAL dus mee de werkgelegenheid in de ontwikkelingslanden te vergroten. Voor een efficiënte produktie en export is meer geld nodig dan de opbrengsten die uit de verkoop worden verkregen. Geld om een exportapparaat op te bouwen, geld om te kunnen investeren in gereedschap, werkplaatsen, transportmiddelen, opslagplaatsen e.d. Maar de koöperaties hebben dit geld niet. Om haar groeiend aantal leveranciers ook aan dit geld te kunnen helpen, werkt ABAL nauw samen met de Stichting HIVOS. De HIVOS-fondsen worden namelijk ondermeer bestemd voor produktiekoöperaties in de ontwikkelingslanden. Ook wordt een deel bestemd voor uitbreiding van het ABAL-verkoopapparaat, zodat ABAL de omzet kan blijven vergroten. Door te helpen de produktie en afzet van produkten van kleine producenten uit de Derde Wereld te vergroten, kan het levenspeil van de bevolking in de streken waar de ambachtslieden werken en wonen, omhoog worden gebracht.

ABAL is dus veel meer dan een reeks exotische winkels alleen. ABAL zet zich in voor de Derde Wereld. U kunt daaraan meedoen door ABAL-produkten te kopen of door mee te werken aan de verkoop ervan. Produkten zoals Makonde houtsnijwerk, Laotiaanse en Peruviaanse kleding, Mexicaans aardewerk enz. Het assortiment van ABAL omvat ongeveer tweeduizend, veelal traditionele, handvervaardigde artikelen. ABAL geeft u graag mondelinge of schriftelijke informatie over haar leveranciers en hun produkten. Stichting ABAL, Huygenspark 37, Den Haag, tel. (070) 88 22 65.

Cora Ouweleen,
stafmedewerkster

HET NOORDEN

DE DERDE WERELD

THEE UIT TANZANIA

Als enige in Nederland biedt ABAL u de gelegenheid kennis te maken met zuivere, ongemengde Tanzaniaanse thee — geheel verwerkt en verpakt in Tanzania zelf.

Gun uzelf zo'n zuiver kopje Tanzania-thee en bestel een proefpakket:

Inhoud:

700 gram thee — in twee kwaliteiten:
de goede kwaliteit **Green Label** en
de prima kwaliteit **Simba Chai**

Als u f 11,50 stort op girorekening 131.500 t.n.v. Stichting ABAL, Den Haag — onder vermelding van: „proefpakket thee”, krijgt u het pakket zonder verdere kosten thuisgestuurd.

Humanistisch Verbond

Voor de redactie van ons veertiendaags ledenblad HUMANIST (8 pagina's, formaat 29 1/2 x 21) zoeken wij liefst per 1-1-1977, een

(40%) PART-TIME REDACTEUR(TRICE)

die zelfstandig de gevarieerde informatie van de leden verzorgt. De nadruk ligt daarbij meer op redigeren, dan op schrijven.

Vereisten:

- journalistieke bekwaamheid
- organisatievermogen
- goede contactuele eigenschappen
- humanistische gezindheid
- bij voorkeur woonachtig in Utrecht of omgeving.

Salaris-indicatie: f 1.000,— à f 1.300,— p.m.

Schriftelijke sollicitatie aan de directeur van het Humanistisch Verbond, Postbus 114 te Utrecht; (die ook gaarne nadere informatie verstrekt, telefoon (030) 31 81 45).

Religieus Humanisme

Op 12 december spreekt voor de gemeenschap Eindhoven e.o. Dr. H. A. Wage over „religieus Humanisme”. Religie is een essentieel verschijnsel van de mens. Het religieus humanisme waar de spreker op zal ingaan is verwant aan de ideeën van Fromm. Eindhoven, De Jonghzaal POC om 10.30 uur.

Nieuwe woon- en samenlevingsvormen

Rob Tielman sprak onlangs voor de gem. De Bilt-Bilthoven over punt 8 van het humanistisch perspectief: „streven naar zodanige woon- en samenlevingsstructuren, dat optimale ontplooiing van de daarin levende individuen mogelijk wordt”. Hij onderscheidde een scala van mogelijke structuren. De meest gangbare vorm is gebaseerd op het christelijk georiënteerde huwelijk, waarbij een buiten de mens liggende macht deze vorm bepaalt. Een geheel andere opvatting is: wij zijn alle individuele mensen, waartussen geen vastgelegd verband gewenst is. Het Humanisme gaat er van uit dat niet de vorm doch de inhoud van de relatie het belangrijkste is en dat een vrije keuze uit de verschillende mogelijke relatievormen gewenst is. De gangbare wettelijke regelingen voor woningtoewijzing en bejaardenvoorzieningen kennen vrijwel uitsluitend de relatie gehuwd-ongehuwd. Een

ontwikkeling om ook rekening te houden met andere relatievormen is gaande. De laatste bekende cijfers (1960) geven onderstaande verhoudingen van samenlevingsvormen:

- 50 % traditioneel gezin met kinderen;
- 22 % echtparen zonder inwonende kinderen;
- 12 % alleenstaanden;
- 7 % in een gezin inwonend;
- 6 % onvolledige gezinnen;
- 3 % niet-gezins-huishoudens.

Dit laatste percentage is sedertdien aanmerkelijk gestegen naar schatting tot ca 5 %. Duurzame, niet gehuwde relaties, waaronder dus ook de homofiele, worden thans meer gelijkgesteld met gezinnen. Vele wettelijke en sociale regelingen moeten nog aan de nieuwe samenlevingsstructuren worden aangepast. Het H.V. streeft ernaar meer samenlevingsvormen als keuze aan te bieden. Bij goede voorlichting kan naast het huwelijk dan ook een samenleving met een minder stringente binding worden gekozen, met als eindtrap van een aflopende bindingschaal de alleenstaande.

Veranderend normbesef

In „Binding”, het uitstekende gemeenschapsblad van Rotterdam e.o. staat een vraaggesprek met de nieuwe voorzitter, mevrouw Adri in 't Hout-Borgers: „Er zijn verschillende redenen waarom ik het voorzitterschap graag op mij zal

nemen. Een van de voornaamste is, dat mij persoonlijk het „veranderend” normbesef nogal verontrust. Hetgeen het Verbond op dit terrein vertegenwoordigt en doet, acht ik van reusachtig veel belang en daar wil ik graag mijn bijdrage aan leveren. Verder vind ik in deze tijd van kontaktarmoede en vereenzaming de verhouding van mens tot mens van grote betekenis. Ook op dit gebied werkt het Verbond. De geestelijke verzorging in alle sectoren voorziet dan ook volgens mij op zijn minst in een behoefte”.

Levensdoel

We werden opmerkzaam gemaakt op een uitstekend initiatief van de gemeente Den Haag e.o. Daar begint men het nieuwe jaar met een serie van vier avonden met als thema Levensdoel. Iedereen heeft een levensdoel, maar dit kan plotseling veranderen door bijv. werkloosheid, langdurige ziekte, pensionering. Op 18 en 25 januari wordt er gepraat over Leven om te werken of werken om te leven? en over Welke mogelijkheden heb ik om mijn levensdoel wat veelzijdiger te maken? Op 1 februari gesprekken met mensen die iets hebben gezocht en gevonden om in hun vrije tijd te doen. Op 8 februari Welke mogelijkheden zijn er voor de ouderen onder ons?

Inlichtingen en suggesties: J. Huizinga-Drenth, Allard Piersonlaan 230, Den Haag, tel. (070) 90 18 04.

In memoriam Hans de Jong

Dinsdag 2 november 1976 is Hans J. G. de Jong, geestelijk raadsman bij de inrichtingen van justitie, aan de gevolgen van een hem in juni j.l. overkomen ongeval overleden. Hij was 47 jaar oud.

Hij was thuis komen te vallen; met een zware hersenschudding moest hij in een ziekenhuis worden opgenomen.

Aanvankelijk liet zijn toestand zich nog niet zo ernstig aanzien, maar na enkele weken ging deze zeer verontrustend achteruit. In grote onzekerheid verliep daarna de ene week na de andere. Alle goede aandacht en zorg hebben hem niet meer kunnen redden.

Bijzonder tragisch is, dat hij met groot doorzettingsvermogen de zware gevolgen van een hem in 1973 overkomen ernstig auto-ongeluk intussen goeddeels te boven was gekomen, daarin dapper bijgestaan door zijn vrouw en kinderen.

Hans de Jong was een ongekunsteld man met een groot levensvertrouwen. Met zijn levendige, onafhankelijke geest wist hij scherp te oordelen, vooral ook over mensen.

In bondige, rake typering, wars van enig vakjargon, kon hij veel zeggen. Hij bezat een uitstekend vermogen om de realiteit van het leven te ontleden, de mogelijkheden te hanteren en het onmogelijke te aanvaarden. Met een hechte levensovertuiging stond hij uiterst gevoelig open voor de verschillende wijzen waarop levenswaarden zich bij mensen konden manifesteren. Gevoelig en tole-

rant stelde hij zich met de eigen levenskern open voor anderen. Men wist hem en zijn vrouw Toos gemakkelijk te vinden.

Hij vond zijn gezin aan zijn zijde als het er om ging anderen uit de prut te halen. Met betrekkelijk gemak werden de soms toch niet lichte persoonlijke gevolgen van die grote betrokkenheid op anderen in het eigen gezinsleven getild, waarbij zodanig een dosis humor en zelfspot ook een verfrissend handje hielpen.

Vanaf 1 januari 1968 was Hans de Jong werkzaam als humanistisch raadsman van gedetineerden. Het werk sprak hem onmiddellijk aan, toen hem gevraagd werd, deze taak op zich te nemen. De werkopbouw ging hem zeer ter harte. Ten volle heeft hij zich erin gestort. Week in week uit heeft hij jaren achtereen kans gezien de humanistische geestelijke verzorging in zes(!) inrichtingen tussen Den Bosch en Maastricht te ontwikkelen.

Met zijn ongedwongen persoonlijke stijl, diepgaande belangstelling en bekwame inzet is hij tot velen doorgedrongen en is hij alom zeer gewaardeerd, al moesten sommigen in de inrichtingen wel eens wennen aan zijn verrassende kritische blik op wezenlijke zaken in onderscheid van bijkomstige.

Vele gedetineerden hebben door de toegewijde aandacht van Hans de Jong voor hun levenszorgen en ook door zijn solidariteit als zij later nog eens op hem wilden terugvallen, geleerd wat menszijn kan betekenen.

Hans de Jong heeft een voortreffelijke eigen bijdrage geleverd aan de uitbouw van de humanistische geestelijke verzorging. Hij stelde zich graag ten doel, niet alleen aan de dagelijkse praktijk, maar ook aan de theoretische verwerking daarvan, zijn krachten te wijden. Vooral ook in dat laatste opzicht had hij zeker nog een belangwekkende ontwikkeling voor de boeg.

Veel en veel te vroeg is hij uitgevallen.

Met zijn vrouw en kinderen maakte hij sedert 1975 drie uiterst zware jaren door. Zijn goed herstel in die jaren, in een mate die doktoren nauwelijks voor mogelijk hebben gehouden, gaf reden tot vreugde en optimisme voor Hans, Toos en de kinderen. Het ergste leek achter hen.

Mogen zijn vrouw en kinderen in het verder leven kracht putten uit het vele levenswaardige dat hij heeft weten aan te reiken in zijn grote toewijding juist ook aan hen.

Carel Uitenbogaard,
Centr. geest. raadsman

Vochtplekken

Een ontroerend nummer, de Humanist van 1 november. De hele pagina drie is gewijd aan het nieuw geformuleerde punt van het Humanistisch Perspectief, dat nu spreekt van de „erkenning van de fundamentele betekenis van het recht op vrije meningsuiting en op informatie”. Allevrijde cultuur, zo lezen we in de toelichting, is het resultaat van uitwisseling, dus communicatie. „Communicatie is daarom essentieel voor de geestelijke en gevoelsmatige ontwikkelingen van de mens.” Bij het lezen van zo'n mooie zin moet je wel ontroerd worden en voel je vocht in je ogen komen.

Maar het blijft niet zo „zacht”. Krachtig wordt stelling genomen tegen belemmeringen. Men wijst op het gevaar van ongeselecteerde informatie „maar het selectieproces mag geen censuur betekenen”. Verder wordt o.m. terecht gesignaleerd dat ook in ons bestel rekening dient te worden gehouden met „de indoctrinatie-behoefte, die machtsstructuren kenmerkt”. Op pagina 1 was al aandacht besteed aan de nieuwe formulering: „een mooi uitgangspunt, maar daarmee ben je er nog niet”. Bekeken wordt wat de zes grote landelijke dagbladen er van terecht brengen. Interessant. Maar het zou nog interessanter zijn geweest, als was bekeken wat de Humanist er van maakt op pagina 4. Daar wordt een naar-het-leek pas begonnen — maar door sommigen mischien als „gevaarlijk” beschouwde — discussie over een voor het H.V. fundamentele zaak als de „gelijkgezindheid” voor wat betreft de Humanist als gesloten verklaard. Om te huilen.

Rolde, Jan Flint

Vrouwenpraatgroepen (1)

In De Humanist van 1 november 1976 zegt Geertje Felix-Timmermans het een betreurenswaardige zaak te vinden als blijkt, dat vrouwenpraatgroepen in een grote behoefte voldoen. Zij haalt daarbij aan twee punten uit de beginselverklaring van het Humanistisch Verbond, waaraan zij met klem wil toevoegen *zonder onderscheid naar sexe*.

Ik wil echter onder haar aandacht brengen, dat het een realiteit is, dat veel vrouwen graag deelnemen aan het werk in vrouwenorganisaties, daarmee „diskrimineren” deze vrouwen zich niet.

Als nu blijkt, dat de vrouwenpraatgroep in Haarlem door de deelneemsters ervaren wordt als het verkrijgen van een stukje zelfkennis en ontwikkeling, dan moeten wij daar heel blij mee zijn en het ook toejuichen, dat in Amsterdam een vrouwenpraatgroep van start gaat.

Geertje Felix-Timmermans zou ook eens verder in de beginselverklaring van het Humanistisch Verbond moeten kijken, waarin ze zal vinden, dat het humanisme gekenmerkt wordt door:

„de helpende zorg voor de medemens om hem in staat te stellen zich te ontplooiën tot een volwaardig bestaan in zelfbestemming”.

Binnen het Humanistisch Verbond functioneren 8 vrouwenpraat(gespreks)groepen. De vrouwen, die deze bijeenkomsten bezoeken, sluiten zich niet ergens van buiten. Integendeel, vele vrouwen zijn door de scholing en vorming, die zij in vrouwenorganisaties hebben opgedaan, op belangrijke plaatsen in de (mannen) maatschappij gekomen.

De vrouwenpraatgroepen geven informa-

tie over VOS-kursussen en moeder-mavo's. Er is bij vrouwen een grote belangstelling voor scholing. Gelukkig, dat dit binnen het Verbond allemaal mogelijk is.

Soest, Paulien van Kleef

Vrouwenpraatgroepen (2)

Zelf pas toegetreden tot een vrouwen-groep in Overijssel, die tot doel heeft de vrouw voor vraagstukken van allerlei aard ter bestudering van onze samenleving te bewegen, ze wakker te maken om zich doelgericht te bewegen op vraagstukken waar wij bij betrokken worden. Wij sluiten mannelijke partners niet uit, maar willen als vrouwen, vooral veel ouderen hebben die behoefte, ons oriënteren op allerlei gebied in deze toch wel zo sterk gerichte mannenmaatschappij. Weten hoe door te dringen in allerlei functies, waar dan ook weer jongere vrouwen, tot wat tot nu toe als echte mannelijke beroepen worden beschouwd, is toch nog zeer klein. Dit omdat de meeste vrouwen ervaren, dat het trouwen en moederschap door haar biologische aard, tot haar nadeel in veel beroepen wordt aangehaald. Er is dus geen sprake van discrimineren, maar wel van doelgerichte oriëntatie, als vrouwen met en over elkaar tot herstructureren van deze maatschappij.

P. W. Kerseboom-Meyer,
Zwolle

Berichten uit de IHEU-commissie

door Nettie Klein

Op onze laatste vergadering hebben we allereerst aandacht besteed aan het pas verschenen dubbelnummer van *International Humanist* dat nu niet meer in boekdruk maar in offset is uitgevoerd. Ank en Ernst van Brakel hebben er enorm veel werk aan gehad de teksten zo uit te typen dat alle regels even lang werden. Het is een aardig, gevarieerd nummer dat er goed uitziet. Naar aanleiding van onze recente noodkreten hebben we gelukkig al wat giften binnengekregen; uit Nederland per eind oktober f 4.200,—, maar dat is nog lang niet genoeg. Als daar niet veel meer bijkomt zullen we werkelijk tot opheffing van de IHEU moeten overgaan.

Thoenes bracht verslag uit van zijn bezoek aan Dubrovnik waar hij met de filosoof Iwan Supek heeft gesproken, die wel mogelijkheden ziet om in 1977 een dialoog te organiseren van westerse humanisten met Joegoslaven over diverse nuances in het humanistisch denken. Wat een dialoog met de Wereldraad van Kerken betreft, de directeur van de afdeling met de indrukwekkende naam Programme Unit on Faith and Witness, Dialogue with People of Living Faith and Ideologies, verzocht ons contact op te nemen met een theoloog van de Vrije Universi-

teit in Amsterdam. Daar hoort u te zijner tijd meer over.

Verder heeft Thoenes een ontmoeting gehad met bestuursleden van de Bund Freireligiöser Gemeinden Deutschlands tijdens hun jaarvergadering in Mannheim. Op de groots opgezette feestelijke slotzitting (vlaggen, bloemstukken, koorzang, orgelmuziek) met vele toespraken, heeft Thoenes het grote publiek nog een en ander over de IHEU kunnen vertellen. Naar aanleiding daarvan is er ter plaatse een collecte gehouden die f 1.200,— opbracht. De BFGD heeft inmiddels ook toegezegd haar contributie te verhogen. Ook alweer alsof er niets aan de hand is met de IHEU, hebben we ons langdurig verdiept in de gedegen, zeer bruikbare voorstellen die wij uit Engeland kregen voor het internationale congres dat we daar in 1978 van plan zijn te houden. In januari zal Thoenes met een van onze commissieleden naar Londen gaan om alles nader met onze Engelse vrienden uit te werken.

In verband met dit congres kwam ook weer de kwestie van de *Humanist Award* aan de orde. Deze prijs is tot dusver tweemaal uitgereikt, in 1970 aan Barry Commoner (ecoloog) tijdens het congres in Boston, en in 1974, in Amsterdam, aan

Harold Blackham (filosoof). Zowel de procedure van de kandidaatstelling willen we opnieuw bekijken, als de „soort” kandidaat. Moet dat een figuur zijn die internationaal al zo bekend is dat de IHEU daardoor vanzelf meer publiciteit krijgt, of iemand die alleen maar lokaal of nog helemaal geen beroemdheid geniet?

Nu ik het toch heb over mensen met nieuwswaarde: het zal u misschien interesseren te weten dat de nieuwe vice-president van de Verenigde Staten, Walter Mondale al een oude vriend van de IHEU is. Op ons congres in Boston hield hij een toespraak over zijn senaatswerk in de strijd tegen armoede en rassendiscriminatie. Wij hebben hem gelukgewenst met zijn benoeming.

Een tenslotte ben ik van mening, niet dat Carthago verwoest moet worden, maar dat de IHEU behoort te overleven. U kunt ons daarbij helpen met een gift of met uw persoonlijk lidmaatschap. Voor f 650,— wordt u lid voor het leven, een jaarlidmaatschap kost (nu nog) f 45,—. IHEU, Oude Gracht 152, Utrecht, post-giro 16.32.969.

Gratis krant

In het blad „De Kleine Aarde”, de club van milieubewuste idealisten, worden soms tips gegeven over goedkoper leven, met minder energieverbruik, minder milieuvervuiling etc. Eén daarvan is voor hen, die dichtbij een station wonen, waar een trein zijn eindpunt heeft: GRATIS KRANT.

Wacht beleefd tot de laatste passagier is uitgestapt en loop dan nog vóór het schoonmaakpersoneel naar binnen. In de 2e klasse vindt u vooral Volkskrant en NRC-handelsblad, in de 1ste klasse Telegraaf en Parool. Het Algemeen Dagblad heeft neiging zich te verzamelen op de grond en op de balcons. Weekbladen zijn zeldzamer, maar als het ééns in de 7 dagen lukt is dat immers juist genoeg. Zorg er voor, uit te stappen voor de trein wegdijt, anders wordt het geen gratis, maar juist een dure krant.

Secularisatie

Sint Nikolaas stierf door de commercie en met hem de sinterklaas-versie want minister Van Doorn zei: de Sint is verloren nu ik hem in 't licht van de STER zie.

Limmerick van P. W. van Vliet

Verzet tegen kernenergie

De bouw van kerncentrales stuit in Europa op steeds meer verzet. Sinds kernenergie twintig jaar geleden in Europa zijn intrede deed, toen de eerste kerncentrale in het Britse Calder Hall in werking trad, heeft de publieke opinie lange tijd aarzelend, verdeeld en weinig effectief tegen deze meest omstreden vorm van energie-opwekking aangekeken. In navolging van het verzet in Amerika tegen kerncentrales, begint nu echter ook de oppositie in Europa steeds meer resultaat af te werpen.

In Noorwegen en in Denemarken zijn plannen om een eerste kernenergiecentrale te bouwen verworpen.

In West-Duitsland, Zwitserland en Frankrijk beginnen de regeringen zich steeds ongemakkelijker te voelen bij de toenemende kritiek tegen de bestaande kerncentrales.

In Nederland is de beslissing om het huidige aantal van twee kerncentrales te vergroten, onder druk van de kritiek, op langere baan geschoven.

Kenmerkend voor het toenemende verzet tegen kernenergie zijn vooral ook de recente beslissingen van de Britse en de nieuwe Zweedse regeringen.

In Engeland overtuigde een speciale commissie de regering ervan om de plannen om nog een aantal kerncentrales te bouwen te herzien en om de groeiende afhankelijkheid van kernenergie te temperen. De Britse commissie wees in dit verband met name op de veiligheidsproblemen, die de toename van de productie van plutonium veroorzaken en op de milieuproblemen, die ontstaan bij gebruikmaking van een technologie, die nog lang niet helemaal ontwikkeld is.

(Uit Haagse Courant)

De nieuwste Erich Fromm

Publishers Weekly, het internationale uitgevers-weekblad, interviewde de bekende psychiater/cultuurfilosoof Erich Fromm. Dit naar aanleiding van diens — inmiddels begin oktober verschenen — boek *To Have or to Be* bij de uitgevers Harper en Row.

De najaars-aflevering van P.W., die met dit Fromm-interview opent, is geheel gewijd aan het thema geloof en godsdienst. Het gesprek met Fromm past in dit kader. Allereerst vanwege zijn jongste boek. *To have or to be* is voor Fromm de samenvatting van wat, zijns inziens, „de eindafrekening” wordt tussen twee manieren om in het leven te staan. „Hebben” leidt tot vervreemding en identiteitsverlies. „Zijn” is de niet-aflatende menselijke speurtocht naar het „zelf” en de inzet om daar recht aan te doen. Veertig jaar al — Fromm is nu 76 — staat de wisselwerking tussen cultuur en menselijke persoonlijkheid centraal in zijn aandacht en onderzoek.

Naïef

Welke waarde kent Fromm toe aan het religieuze gehalte van de zeventiger jaren? Deze vraag interesseerde P.W. — mede naar aanleiding van dat boek — nog het allermee.

Bekend is, dat Fromm nooit een hoge pet heeft opgehad van het anti-materialistisch verzet van de jonge generatie in de zestiger jaren — „de studenten-revolte”. „Te enthousiast en te naïef. Hierdoor hebben ze geen uithoudingsvermogen”. Die beoordeling is maar al te waar gebleken. Is het nu anders?, Fromm zegt opnieuw getroffen te zijn door veel oppervlakkigheid. „Alsof een mens zo gemakkelijk verandert door eventjes — op zoek naar zichzelf — een paar uur in een kamertje te gaan zitten mediteren”. Fromm blijft dus erg pessimistisch over het religieuze gehalte van onze tijd.

„Toch is hier en daar nog wel iets hoopvol. De boodschap — „mens je moet je leven anders leven, wil je je bestemming niet mislopen” — werd vroeger alleen uit de mond van priesters en dat soort geestelijken gehoord. Nu komen deze vermaningen evengoed van economen, milieudeskundigen, biologen en nucleaire specialisten. De ondergangssituatie is zo beklemmend, dat de mensheid eindelijk wakker wordt. Dat geeft mij een beetje hoop”, aldus Fromm. „Gek genoeg zie ik de Amerikanen, meer dan welke andere bevolking ter wereld ook, dicht bij een „doorbraak” naar een nieuwe, veel bewustere manier van leven — al hun rampzalig materialisme ten spijt. Ze zijn zo rijk dat het wel tot hen moet doordringen, dat „leven” nog wat anders is dan alleen bezit en geld.”

Het liefst zou Fromm nog een boek schrijven over „geloven zonder god” — een middenweg tussen Boeddha en Karl Marx, zoals hij het noemt. Dat de mens een religieus wezen is — met de mogelijkheid dus om grenzen te overschrijden naar „andere” werelden dan het hier en nu — staat voor Fromm vast. Maar iedere dogmatisering van het men-

selijk geloven leidt tot bewustzijnsvernauwing. Met Albert Schweitzer wil Fromm — die geboortig is uit een Duits, orthodox-joods milieu — zich het liefst een „pessimistisch humanist” noemen. „Wat een mens zelf doet — hoe hij zich „uitdrukt” in liefde — dat bepaalt de kwaliteit en waarde van je leven.”

(N. van Gelder in NRC-Handelsblad)

Hulpverlening op basis van gelijkwaardigheid

Onlangs is in Utrecht een nieuwe organisatie voor hulpverlening van start gegaan, voortgekomen uit het particulier initiatief van psycholoog Aat de Bruijn. Doel van deze organisatie, de P.C.U., is om mensen met problemen te helpen door middel van gesprekken, therapieën en ontspanningsoefeningen. Daarbij streeft men naar opheffing van de afstand die er dikwijls tussen hulpverlener en cliënt bestaat (ook tot uiting komend in de honoraria) en naar zelfwerkzaamheid van de cliënt. „Ook wij, de psychologen en hulpverleners, hebben onze zwakke kanten en door dat toe te geven hopen we op een meer gelijkwaardig niveau met de cliënten te kunnen praten”, zegt een van de medewerkers van dit Psychosociaal Centrum Utrecht.

Iedereen, ook buiten Utrecht, kan bij het P.C.U. terecht. Men is humanistisch georiënteerd en wil in de toekomst met het H.V. samenwerken. De stedelijke hulpverleningsgroep in Utrecht heeft de organisatie erkend.

Voor inlichtingen en aanmeldingen kan men dagelijks, behalve zaterdag en zondag, terecht: Blijenburgstraat 7, Utrecht. Telefoon (030) 71 53 60.

Radio & TV

Televisie: 12 december: „Gezin gezien?” laatste aflevering van een serie uitzendingen over veranderende opvattingen over huwelijk en gezin.

Radio: Hilv. I iedere zondag van 9.30 - 10.00 uur

5 december: aktualiteiten

12 december: „Jan Joris” de ontmoeting van twee namen. Voor prof. mr. J. in 't Veld (81 jaar) aanleiding tot overpeinzingen over de zin van zijn leven. Samenstelling: Casper Vogel.

19 december: aktualiteiten

26 december: „Een ziekte van deze tijd” Hoe beleven we tijd? Het zegt veel over onszelf. Voor velen is tijd een onbewust of onbekend taboe. „Het westers tijdssyndroom” een gezegde van deze tijd. Een programma over de denkbeelden van Jacques Winnubst. Samenstelling: Casper Vogel.